

Familj

Arkiverat

På Safjället hittas bland annat fornlämningar i form av hällkistor.

BILD: MÖLNÅLS STADSMUSEUM

Safjället – från forntida skärgård till naturreservat

Tänk dig 3 500 år tillbaka i tiden, en mäktig person begravs här. Safjället omges av havsvikar och graven syns från långt håll.

Safjället kallas berget som ligger mitt i mellan Krokslätt, Bosgården och Toltopsdalen.

Flytta dig i fantasin tillbaka några tusen år, tänk dig att Safjället är en halvö som omringas av havsvikar. Blicka ut över dalgångarna. Tänk dig att du ser ut över havet, kanske ser du en båt som närmar sig i fjärran. För 4 000 år sedan låg havsnivån nämligen tio meter högre än i dag och dalgångarna kring Safjället var havsvikar.

Området där Safjället ligger har haft stor betydelse i flera tusen år. Här finns flera fornlämningar, bland annat hällkistor och gravar från både stenåldern och bronsåldern. Här finns också spår av en fornborg som troligen byggdes under järnåldern.

Människorna för 4 000 år sedan levde av att bruka jorden och sköta om sin tamboskap. De samlade bär och nötter, de jagade och fiskade. Husen låg i skyddade lägen nära vattnet. Hällkistorna där man begravde sina döda är från yngre stenåldern (4000 f kr–1800 f kr). De byggdes ofta i sluttningar ovanför boplatserna.

Upp på bergskanten som är vänd mot Toltopsdalen låg en gång en borg som var anlagd någon gång i slutet av järnåldern, 400 e Kr–1050 e Kr. I dag kan det vara svårt att se några synliga spår förut-

om nedrasade stenar från en av skyddsvallarna.

För att skydda borgen användes annars terrängens naturliga hinder. Här fanns en mosse på den ena sidan och ett stup på den andra sidan. Med andra ord en väldigt bra plats för en borg.

När borgen byggdes var havsnivån fem meter högre än i dag och dalgångarna nedanför var havsvikar. Från toppen av berget där borgen låg hade man bra kontroll över området.

På bergen kring Fässbergsdalen finns ytterligare tre fornborgar. Vi vet inte säkert varför borgarna byggdes. Kanske var det viktigt att hålla utkik efter båtar som färdades på vattnet eller att kunna försvara sig mot fiender. Vissa borgar kan också ha varit skyddade platser för handel och hantverk, eller så kan de ha varit inhägnade kult- och gravplatser.

Upp på Safjället finns även flera andra lagskyddade fornlämningar.

Ett av dem är ett gravröse från äldre bronsålder (1800 f Kr–1100 f Kr.)

Från början var högen med stenar, röset, nästan 20 meter i diameter. Eftersom havsnivån var betydligt högre än i dag, var Safjället en halvö i skärgården och det fanns inga träd på berget. Placeringen högst upp på berget, 90 meter över havet, gjorde gravröset väl synligt från

havsviken nedanför. Det var ett monument som var bra att navigera efter.

Det måste ha varit en mäktig person som begravdes så här! Men vem det var vet vi inte. Röset är inte undersökt och blev delvis förstört på 1800-talet.

Kanske var det härskaren över Safjället eller en hyllad handelsman som tagit hem dyra gåvor på sin färd över haven.

I slutet av 1800-talet fick en man som hette August Andersson en idé att försöka bygga en väderkvarn av gravrösets stenar. Han började därför flytta om stenarna i röset för att lägga grunden till kvarnen. Av folk i Mölnald kallades han därför Stollen.

August tänkte sig att han skulle frakta upp säden till

kvarnen på berget med hjälp av en linbana men varken kvarnen eller linbanan blev färdigt. Det var ett stort och kanske galet projekt. Röset går därför under namnet Stollens torn.

Fram till 1930-talet bestod området till stor del av ångar och hedar där kor och får gick på bete. Senare planterades skog på Safjället och naturen fick växa fritt.

Under 1900-talet byggdes bostäder i Krokslätt och Toltopsdalen och berget blev en populär plats för lek och äventyr. På dammarna Ändis, Bergskanalen och Indiandammen åkte man skridskor. Namnen fick dammarna efter barnens lekar och deras fantasi.

1991 blev Safjället naturreservat, och i dag förvaltas det av Mölnalds stad. Reservatet har ett stort värde som friluftsområde och ett grönt naturområde i staden. Här växer blandskog med tall, gran och björk. Har du tur kan du

Fakta: Vad vill du läsa om?

Under vinjetten **Arkiverat** djupdyker vi i arkiven och hittar kända och okända guldkorn från Mölnald, Lindome, Källered och Hällesåker. Arkiverat är ett samarbete mellan Mölnalds-Posten och Mölnalds hembygdsförening, Källeredshembygdsförening, Föreningsarkivet, Lindome hembygdsförening samt Mölnalds stadsmuseum. Vad vill du läsa om? Mejla oss och tipsa!

se älg, rådjur och skogshare eller kanske höra morkulla och mindre hackspett. Upp på Safjället samsas anlagda stigar, elljusspår, grillplatser, utomhusgym med spår från forntiden, allt nära stadens brus.

Christine Caux Gustafsson
Mölnalds stadsmuseum

Safjället från Toltopsdalen, 2015.

BILD: CAMILLA ELIASSON/MÖLNALDS STADSMUSEUM

Barn från Krokslätt's daghem plockar vitsippor någonstans på Safjället 1948–1951.

BILD: MARGIT WANNERBERG/MÖLNALDS STADSMUSEUM

Vykort över Mölnald med Bosgården från sydost, 1920-tal. Safjället syns till höger Fotografen är inte känd.

BILD: MÖLNALDS STADSMUSEUM

Familj

Döda

Vår mamma allas vår Mormor

Anita Carlberg

* 1 februari 1959

har lämnat oss i stor sorg och saknad

6 maj 2024

Malin och Erik
Liam, Loke, Lily
Emma

släkt och vänner

Begravningen äger rum i Källeredskyrka fredagen den 7 juni kl 12:00. Akten avslutas i kyrkan. Tänk gärna på Cancerfonden.

Se fonus.se/minnessidor

90 ÅRS
MÖLNALDS
POSTEN

Typ 1-diabetes slår en knut på livet

HJÄLP OSS LÖSA KNUTEN, GE DITT STÖD TILL FORSKNINGEN.

Swish 900 05 97
Plusgiro 90 00 59-7

Barndiabetesfonden

Dela känslan.

Ta plats i Mölnalds-Posten när du vill berätta något som är värt att fira!

Skapa din annons på molnaldsposten.se/privatannons

Mölnalds-Posten